

BESZÁMOLÓ

a Magyar Pedagógiai Társaság Szakképzési Kollégiuma által szervezett
"Beszélgetések a szakképzésről"
című programsorozat 2022.05.26-án megtartott online rendezvényéről

Ismert tény, hogy 2020. szeptemberétől már az IPAR 4.0 dokumentum célrendszerében megfogalmazott elvek szerint átalakult, új oktatási és intézményi struktúrában kezdődött a szakképzési tanév. Az új szabályozási rendszer nemcsak strukturális reformot, hanem a tartalomszabályozásban, módszertani megoldásokban is újat követelt.

A Magyar Pedagógiai Társaság Szakképzési Kollégiuma ezért indította útjára, **az idei évben is folytatódó** a „Beszélgetések a szakképzésről” című programsorozatát, melynek deklarált **célja**, hogy az elmúlt években lezajlott, az oktatási kormányzat által a szakképzésben bevezetett radikális változásaihoz/változtatásaihoz a szakmai közösségek által birtokolt, a szakképzési rendszer működését markánsan befolyásoló szakmai területre kiterjedően tapasztalati tudással hozzájáruljon. Ezért a szakképzés jelenlegi rendszerét meghatározó legfontosabb elemeiről témablokkokba rendezve kívánjuk az elméletet és az azt megvalósító gyakorlatot elemezni, körül járni a cél érdekében, azaz hogy a szélesebb szakmai közvélemény tájékoztatásához és aktivizálásához hozzájáruljon, információt közvetítsen a szakképzés/felnőttképzés helyzetéről, eszmét cseréljen a szakma iránt elkötelezettséget érző szakemberekkel az aktuális szakmapedagógiai kérdésekről.

2021-ben a bekövetkezett szakképzési-felnőttképzési érintő jelentős jogszabályi, valamint tartalmi és szervezeti változások sok kérdést vetettek fel, ezért a 2022-es évben is folytatni szeretnénk a Magyar Pedagógiai Társaság Szakképzési Kollégiumának keretében "Beszélgetések a szakképzésről" címmel kéthavonta megrendezendő online programsorozatot. Programjainkra jellemző volt, hogy rövid expozékat követően élénk interaktív beszélgetés, véleménycsere alakult ki. A visszajelzések alapján ez a forma hozzájárult a szélesebb szakmai közvélemény tájékoztatásához és aktivizálásához. Ezt a metódust követjük ez évben is.

Az eddigiekben az „új” szakképzési rendszer főbb tartalmi és meghatározó strukturális elemeit vizsgáltuk. Egy kissé kilépve ebből a keretből, az idei első, 2022. március 25-ei programunkat „A szakképzésben tanulók térségi, intézményi szempontból” téma köré szerveztük, azaz a szakképzésben tanulók oldaláról vizsgáltuk, hogy diáklétükre hogyan hat a rendszerben lezajló markáns, sok területet érintő változás.

A 2022.05.26-i, 63 fővel megrendezett rendezvényünknel, visszatérve az új strukturális és tartalmi elemek vizsgálatához a „*A sokdimenziós dualitás a szakképzésben*→*Elmélet és gyakorlat*” címmel hirdettük meg, melynek programja

1. Bevezetőt tartott **Benedek András**, a Magyar Pedagógiai Társaság Szakképzési Kollégiumának elnöke: ***Gondolatok a duális szakképzésről Magyarországon***, majd

2. **Dr. Hafiek Andrea**, Budapest Komplex Szakképzési Centrum kancellárja tartott előadást. Előadásának címe: *A dualitás lehetőségei a szakképzési intézményekben*, majd
3. **Salamonné Marácz Erika**, Német-Magyar Tudásközpont Kft. szakképzés-fejlesztési szakértője, duális szakképzési tanácsadó tartotta. Előadásának címe: *Duális szakképzés gazdálkodói szemmel → Kényszer-lehetőség-felelősség?*

„Duális szakképzés” megfogalmazást, megnevezést már régóta használjuk, jelezve azt, hogy az iskolai elméleti oktatást kiegészítő gyakorlatban megszerezhető képességek, készségek szintere a valós termelési közeget megvalósító iskolai- vagy termelő üzemi körülmények között működő tanműhely. (Gondolhatunk itt például az 5+1 rendszerre vagy az A/B hét váltórendszerre is!). Ez azonban nem azonos az új rendszerrel. A változást akkor tudjuk megfogalmazni, ha nemcsak a struktúrát elemezzük, a célrendszert, hanem számba vesszük a kimenetszabályozást célzó tartalmi-szabályzó eszközöket, az irányítás rendszert, a jellemző finanszírozási mechanizmust, a felelősségi viszonyokat is. A 2011. évi CLXXXVII. szakképzési **gyakorlati képzésként** definiálja a **szakmai képésnek** azt a részét, amely az „iskolai tanműhelyben, az állami felnőttképzési intézmény tanműhelyében vagy a gyakorlati képzés folytatására jogosult gazdálkodó szervezetnél, egyéb szervnél vagy folyó szervezetnél” folyik, melynek célja: „szakképesítéshez kapcsolódó munkatevékenységek gyakorlatban történő elsajátítása és a tanulónak a **komplex szakmai vizsga gyakorlati részére** való felkészítése”. (Sztv.2.§) A hatályos szakképzési törvény a szakképzési alapfeladat-ellátást a „szakmai önállósággal rendelkező **szakképző intézmény és a duális képzőhely** között az állam és a magánszféra **konstruktív együttműködésével** és érdekeik kölcsönös elismerésével megosztva” látják el! (Sztv.2.§.). Azaz az irányítás, és a felelősség is közös, a szakmai tartalom egyeztetett. A szakmára felkészítő szakmai oktatás ágazati alapoktatásban és **szakirányú oktatásban** történik. Ezeket az alapelveket részletezte a jogász végzettségű, a szakképzés állami irányításában is jártas **Kancellár Asszony** előadásában.

Kiindulási tézisként megfogalmazta a munkaerővel szemben támasztott, az elmúlt években megváltozott követelményeket, a generációs különbségekből adódó munkahelyi érdekkülönbségeket. Felvázolta, hogy a jelenlegi helyzetben az irányítás mit vár el a gazdaság szereplőitől a duális elvű szakirányú oktatástól, amit az alábbi ábrával szemléltetett.

1. kép Dr. Hafiek Andrea prezentációjából

A duális képzőhelyen folytatott szakirányú oktatás jellemzőit elsősorban a tanuló szerződést felváltó szakképzési munkaszerződés jellemzőit felsorolva érzékeltette. Kiemelve, hogy míg a régi rendszerben az iskola feladata az elméleti képzés, a tanuló csak a szakmai gyakorlati órákat tölti a gazdálkodónál, a vállalatnál, a gyakorlati oktatás és a tanuló ott nyújtott teljesítményének értékelése a gyakorlati képzőhelyen oktatója felelőssége. A szakképzési munkaszerződéssel folyó szakirányú oktatás esetében megváltozott a tanuló munkajogi státusa is, nevezetesen a tanuló ebben az értelemben a vállalat munkavállalója, a munkavállalói státusból adódó következményekkel és kedvezményekkel együtt. A duális képzőhely felelőssége a szakképzésben kötelezően alkalmazandó (az ellenőrzési, a mérési és az értékelési rendszer kialakítását és működését biztosító) képzési kimeneti követelmények alapján az iskolával szoros együttműködésben elkészített képzési program alapján folyó szakirányú felkészítés és tanulói értékelési rendszer működtetése. Végül a szakképzés meghatározó szereplőinek (néha irreális) elvárásait ajánlotta megfontolásra.

2. kép Dr. Hafiek Andrea prezentációjából

Salamonné Maráczai Erika, az iskolarendszerű szakképzésben, a gazdálkodói szférában is dolgozó, jelenleg a Magyar-Német Tudásközpont Kft szakképzés-fejlesztési szakértője beszélt a duális szakképzésről, melyet a vállalkozások szempontjából elemzett. Előadásában igyekezett összehasonlítani a német és magyar rendszer sajátosságait, kitérve a meghatározó differenciaspecifikumokra. Bevezetőjében kitért a szakmai képzés terminológiai, filozófiai szempontból történő értelmezésére, ami német és magyar rendszer közötti alapvető differenciának oka is lehet. A német rendszerben a szakember- és munkaerő utánpótlás, a szakmai cselekvőképesség fejlesztése, a munkavállalói kompetenciák fejlesztése, az állandó fejlődési igény kialakítása a szakképzési rendszer fő célja nem a szakma megtanítása. Vizsgálta a duális képzés értékeit a szakképzésben érdekelt felek oldaláról, azaz a vállalkozások és az iskolaszem szögéből, kiemelve a tanuló szerepét, kihangsúlyozva, hogy mind a két szinten ugyan Ő a fejlesztés alanya, aki így a rendszer stakeholderei akarata szerint versenyképes tudás és szakmai gyakorlat birtokosa lesz. Az iskolák az gazdálkodó szervezetek új ismereteit,

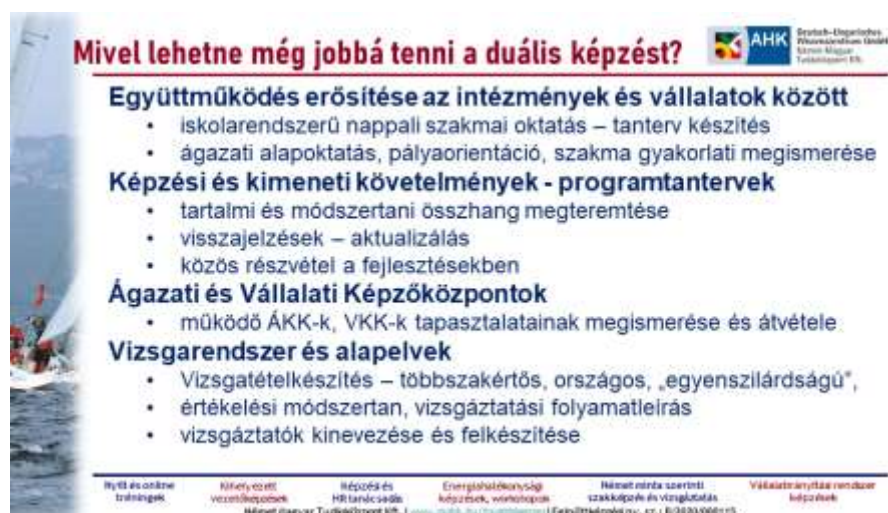
technológiáit adaptálhatják a képzési rendszerükbe. A jól működő együttműködés „hasznát” az alábbi ábrában foglalta össze.

3.kép Salamonné Marácz Erika prezentációjából

Kitért a projektszervezés előnyeire, a duális képzőhelyek ágazati alapvizsga, szakmai vizsga megszervezésében, lebonyolításában, az értékelési rendszer alapelveire. A német „lebontó pontozásos” értékelési rendszer filozófiája: a tanuló mindent meg tud csinálni!

Előadását a duális képzési rendszer jelen gyakorlatból kiindulva annak hatékony működtetésére, fejlesztésére vonatkozó ismérvek felvázolásával zárta.

4.kép Salamonné Marácz Erika prezentációjából

A rendezvényen kitekinthettünk a „határon túli” magyar nyelvű szakképzést folytatók iskolák helyzetére is, hiszen a „Beszélgetésen” részt vett Szakképzési Kollégiumunk **„Háromszéki tagozatának** „ képviselőjében Popescu Marius, Kovászna megyei szaktanfelügyelő is. Hozzászólásában röviden bemutatta a szűk pátriát, majd tájékoztatást adott a szakképzés helyzetéről, illetve elmondta a duális képzési lehetőségeket, figyelembe véve a gazdaság helyzetéről elmondottakat.

Kovászna megyében két megyei jogú város van: Sepsiszentgyörgy és Kézdivásárhely.

Székelyföld ipara a többi erdélyi régióhoz képest kevésbé fejlett. (Ez meghatározza a szakképzés helyzetét is.) Székelyföldön inkább a könnyűipar, azon belül is az ital- és az élelmiszeripar generálja a legnagyobb üzleti forgalmat. Az ipar teljes üzleti forgalmából csaknem az összes erdélyi megyében a komplex iparnak van nagyobb részaránya. Ez alól csupán Máramaros, Hargita és Kovászna megye képez kivételt, hiszen ebben a három megyében a könnyűipar nagyobb üzleti forgalmat generált, mint a komplex ipar. Kovászna megyében inkább az élelmiszeriparnak van hagyománya. Az összes üzleti forgalomból az ipari vállalatok aránya 40 %.

A szaktanfelügyelőség fő feladata a munkaerőpiaci igények felmérése. A megye 24-25 szakképzési osztályából csak 3-4 duális képzésben résztvevő osztály van. A felügyelőségnek kiemelt szerepe van a tanulástól a munka világába való átmenet erősítése. Négy-öt éve próbálkoznak a duális rendszer bevezetésével, de a duális képzés lehetőségei a megyének korlátozottak a gazdasági környezet fejletlensége miatt. A cégek nem elég aktívak, a vállalkozások tartózkodóak a szakképzésben való részvétel vállalásánál. Ennek lehetséges oka, hogy hiányzik a gazdasági prognózis. A szakképzés minősítésénél úgy lehet plasztikusan fogalmazni: hogy a „ minőség árnyékában”. Statisztikai adatok azt mutatják, hogy a tanulók kb. 30%-a dolgozik ott, ahol a gyakorlatát végezte.

Az elhangzott előadások után kérdések, vélemények megfogalmazására volt lehetőség.

A téma aktualitását jelzi, hogy a szakképzési rendszer egészére, tartalmára, feltételrendszerére vonatkozó kérdések fogalmazódtak meg. Nem minden kérdésre született autentikus válasz.

Kérdések sora:

- ✓ A technikusképzés helye, szerepe, személyi, tárgyi feltételrendszere mennyire adott?
- ✓ Az új rendszerben megfogalmazott oktatási-nevelési feladatok ellátására adott-e a szakmailag felkészült „pedagógus”?
- ✓ Kis-és közép vállalkozások szerepvállalása a duális képzőhely működtetésében kívánatos, de kérdéses a technikai feltételrendszer megteremtése!
- ✓ A közös és képzőhelyenként eltérő képzési program megléte hogyan teszi majd lehetővé a szakmai vizsga sikeres letételét?
- ✓ Az iskola az ágazati alapvizsgáig vesz részt a gyakorlati képzésben. Ez azt jelenti, hogy csak addig lesz szükség szakoktatókra az iskolában?
- ✓ Hogyan lesz a szakmaszerzésre egyenlő esélye a szakiskoláknak (speciális szakiskoláknak) a jelenlegi rendszerben?
- ✓ Miként garantálható a duális képzőhelyen a tanulókkal aktívan foglalkozó "mentorok" pedagógiai-szakmai felkészültség? Ugyanis az nem tűnik túl szerencsésnek, ha egy

random, pedagógiai képzettséggel nem rendelkező "szaki" keze alá kerül egy még nevelési szempontból is fejlesztendő tanuló.

- ✓ Hogyan lehetne a kisebb cégeket motiválni, hogy fogadjanak tanulókat? Ez kinek a hatásköre? Vannak szakmák, ahol nagyon nehéz gyakorlati helyet találni! (A régi rendszerben közel 18 000 gazdálkodó szervezet vett rész gyakorlati képzőhelyként, most duális képzőhelyként közel 4 000 ez a szám!)

A reflexiókat, válaszokat a továbblépés lehetőségét figyelembe véve igyekeztünk megfogalmazni.

- ✓ Kisebb cégek általában félnek elkezdni a képzést, ha egy iskola segít kidolgozni a képzéshez szükséges helyi programot, illetve "mentorálja" a céget az első időkben működhet. Elvileg a magyar kamara szakképzési tanácsadói is segíthetnek.
- ✓ Az iskolai szakoktatókra természetesen továbbra is szükség van, lesz.
- ✓ Mindenképpen szemléletváltás, kultúraváltás kell a duális képzőknél és az iskoláknál.
- ✓ A duális modell már régebb óta jelen van a magyar szakképzési rendszerben. A kérdés az, hogy a vállalkozások, gazdálkodók tudják-e, akarják-e azt a feltételt teljesíteni, amit a törvény a szakirányú oktatástól elvár? Hogyan finanszírozható? Sokat hivatkozunk a gazdasági érdekek által vezérelt és működtetett német duális modellre. Ez viszont csak akkor állja meg a helyét, ha működés feltételeit, szervezési lehetőségeit párhuzamba állítjuk a mi gyakorlatunkkal. Azt is számba kell vennünk, hogy a cégek 5%-a foglalkoztatja a munkaerő 80 %-át. Így ennek a munkaerőpiaci foglalkoztatási hatása igen nagy.

További információ:

- a 2022.05.26-i rendezvényről → sajnos videofelvétel nem áll rendelkezésre,
→ beszámolója és az előadások prezentációja az MPT honlapján elérhető! (<http://pedagogiai-tarsasag.hu/>)
- A programsorozat következő rendezvényének időpontja: 2022. szeptemberben várható
- Ez év novemberében a BME-n rendezik meg a Szakképzés és Oktatás: MA -Holnap-2. konferenciát.

A beszámolót készítette: Schindler Rózsa MPT-SZK titkára
jóváhagyta: Benedek András MPT-SZK elnöke

Budapest, 2022.06.06.